

Eirin. S. Oksdøl

Hvordan kan barnevernspedagogen møte barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner på best mulig måte?

Bacheloroppgave i Bachelor i barnevern

Veileder: Nadine Hvesser Lien

Mai 2020

Eirin. S. Okسدøl

Hvordan kan barnevernspedagogen møte barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner på best mulig måte?

Bacheloroppgave i Bachelor i barnevern
Veileder: Nadine Hvesser Lien
Mai 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Kandidatnummer: 10067

Tittel på norsk

Hvordan kan barnevernspedagogen møte barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner på best mulig måte?

Tittel på engelsk

How can the socialworker meet children suffering from violence in close relations in the best possible way?

BACHELOROPPGAVE

Trondheim, 28.05.20

Bachelor i barnevernspedagogikk:

Antall ord: 9667

NTNU har intet ansvar for synspunkter eller innhold i oppgaven.

Framstillingen står utelukkende for studentens regning og ansvar.

Sammendrag

Temaet i denne bacheloroppgaven er barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner.

Problemstillingen min lyder slik:

Hvordan kan barnevernspedagogen møte barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner på best mulig måte?

For mange barn er ikke hjemmet forbundet med trygghet og beskyttelse, som det burde, og det er dessverre mange barn som blir utsatt for vold og overgrep i nære relasjoner. Det finnes mange eksempler rundt om i verden og i Norge, hvor barn har blitt sviktet av menneskene i rundt seg. Mennesker som kunne sett noe, og hjulpet dem før det var for sent. Forskning viser at det er mange barn som aldri forteller til noen at de har blitt utsatt for vold og overgrep, eller at de lever med vold. Konsekvensene for disse barna kan være svært alvorlige, og det er derfor viktig at vold og overgrep blir avdekket så tidlig som mulig. Studier viser at betydningen av at voksne tilrettelegger for at barn skal kunne fortelle om vold og overgrep er viktig. I denne oppgaven vil jeg se på hvordan barnevernspedagogen kan benytte seg av de grunnleggende prinsippene om anerkjennelse, mening og verdighet i møte med voldsutsatte barn, for å kunne møte dem på best mulig måte. Faglitteratur og annen forskning innen tema om vold danner grunnlaget for oppgaven.

Abstract

The theme of this bachelor thesis is about children who suffers from violence in close relations. The research question will be as following:

How can the socialworker meet children suffering from violence in close relations in the best possible way?

For many children, home is not associated with security and protection, as it should be, and unfortunately many children are subjected to violence and abuse in close relations. There are

many examples around the world, and in Norway where children have been let down by people around them. People who could have seen something and helped them before it was too late. Research shows that there are many children who never tell anyone that they have been subjected to violence and abuse, or that they are living with violence. The consequences for these children can be very serious, so it is important that violence and abuse are detected as early as possible. Studies show that the importance of adult facilitation for children to tell about violence and abuse is important. In this paper, I will be examining how the social worker can use the basic principles of recognition, meaning and dignity in dealing with abused children, in order to meet them in the best possible way. Professional literature and other research in the field of violence form the basis of the thesis.

Innhold

1.0 Innledning.....	5
1.1 Presentasjon av tema	5
1.2 Barnevernsfaglig relevans	5
1.3 Valg av tema.....	6
1.4 Problemstilling	7
1.5 Avgrensninger	7
1.6 Begrepsavklaring.....	8
1.7 Kildekritikk	8
1.8 Oppgavens innhold.....	9
2.0 Bakgrunn	9
2.1 Hva er vold?	9
2.2 Juridiske rammer for barns beskyttelse fra vold.....	10
2.3 Forskning på voldens omfang	11
2.4 Vold i nære relasjoner	12
2.5 Konsekvenser for barn som blir utsatt for vold	14
3.0 Teori	15
3.1 Presentasjon av teori.....	15
3.2 Mening	15
3.3 Verdighet.....	15
3.4 Anerkjennelse.....	16
3.5 Relasjon.....	17
4.0 Drøfting	17
4.1 Presentasjon av drøfting	17
4.2 Mening	17
4.3 Anerkjennelse.....	19
4.4 Verdighet.....	21
5.0 Avslutning	24
6.0 Litteraturliste	30

1.0 Innledning

1.1 Presentasjon av tema

For de fleste barn er familien og hjemmet forbundet med et sted hvor de føler trygghet og blir beskyttet. Men for noen, kan hjemmet være et ekstremt farlig sted å oppholde seg. Det er tabu å snakke om barn som blir utsatt for vold i sitt eget hjem, og det er en høy terskel for andre å gripe inn i private forhold. Det er mange barn som har det vondt bak husets vegger (Gamst, 2017, s. 99). Mindre alvorlig vold mot barn fra foresatte har fra 1960-tallet og til i dag gått ned. Men nedgangen av graden av alvorlig vold mot barn er ikke den samme. Det er blant annet 21 % av ungdom i dag som sier de har blitt utsatt for fysisk vold i løpet av oppveksten fra sine foreldre, 6 % sier de har blitt utsatt for grov vold og 8 % har opplevd vold mellom sine foreldre (Bufdir, 2018). Det finnes eksempler på hendelser i verden hvor barn er blitt sviktet både fra sine egne omsorgspersoner og fra storsamfunnet rundt dem. En kjent sak hvor systemet sviktet omhandlet den 8 år gamle gutten Gabriel Fernandez i USA. Han ble mishandlet over lang tid og til slutt drept av sin mor og stefar. Mange visste om hva som skjedde i hjemmet til gutten, men gjorde ikke det som skulle til for å beskytte ham. To andre eksempler finner en her i Norge. Den ene er Christoffer-saken, hvor også denne gutten etter lang tid med mishandling ble drept av sin stefar. Skolen og helsevesenet påstod at de ikke hadde forstått hva som foregikk (Doksheim, 2014). Den andre saken er Alvdal-saken, som ifølge Torset (2014) er Norges mest omtalte overgrepssak. Saken omhandlet en mor som ble dømt for grove seksuelle overgrep mot tre av sine barn, og også mot nabobarn. Her hadde barna selv og andre varslet barnevernet om hva som foregikk, men de ble ikke trodd (Torset, 2014). Hadde utfallet i de ovennevnte sakene vært annerledes om disse barna hadde møtt en voksen, en barnevernspedagog, som tok de på alvor og beskyttet dem fra volden de ble utsatt for?

1.2 Barnevernsfaglig relevans

Det er svært mange barn og unge som blir utsatt for vold i nære relasjoner eller seksuelle overgrep, og omfanget av de som blir utsatt er større enn det en ønsker å tro (Lillevik, Salamonsen & Nordhaug, 2019, s. 26). På grunn av at informasjon reiser raskt rundt om i verden i dag, får vi med oss grusomme avsløringer hvor barn blir utsatt for overgrep, og en må ta det innover seg som en realitet. I de tilfellene hvor overgrep er blitt avdekket, eller hvor

noen er bekymret for at noen er blitt utsatt, vil en møte på de mest utfordrende og kompliserte sakene innenfor barnevernets område. Graden av hvorvidt barn viser symptomer på om de er blitt utsatt for overgrep er variabel, og noen barn kan selv fortelle om overgrep. At barn ofte viser symptomer gjennom sin atferd, og at voksne har vanskeligheter for å tolke signalene de gir er ganske vanlig, fordi signalene kan være utfordrende å tyde. For at barn skal få den hjelpen de trenger etter å ha blitt utsatt for vold og overgrep, er det viktig at de blir møtt av voksne som innehar kunnskap om, og er oppmerksomme på signalene de gir, slik at overgrep kan bli oppdaget og meldt inn (Lillevik, Salamonsen & Nordhaug, 2019, s. 26-27). I en gjennomgang av 20 alvorlige saker, hvor det ble funnet svikt i varierende grad, fant barnevoldsutvalget at det offentliges innsats ikke var grunnen til så stort omfang av avdekking av vold og overgrep. Barnevoldsutvalget oppsummerer med at det hadde vært en stor andel som kunne ha gjort og sett noe (Lillevik, et al., 2019, s. 26-27). Ifølge Gamst (2017, s. 30) kan tidlig avdekking av om barn blir utsatt for vold, være med på å gjøre skadene mindre eller hindre barnet fra å bli skadet. De måtene voksne møter og kan forstå barnets utfordringer på, vil påvirke ulike områder av barnets liv. Det vil være ekstra skadelig for barnet når det opplever at det som hender av traumatiske hendelser ikke blir snakket om.

Som ansatt i barneverntjenesten vil en i arbeidshverdagen møte på barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner, og barnevernspedagogen står i en viktig posisjon hvor deres oppgave er å hjelpe de voldsutsatte barna så godt de kan. Mevik, Lillevik og Edvardsen (2016, s. 22) hevder at for de barna som har blitt utsatt for vold er det viktigste at det blir slutt på volden og at de kan få hjelp til å leve livet sitt videre.

1.3 Valg av tema

Nilsen (RVTS sør, 2019) hevder at vi i dag vet at det tar i gjennomsnitt 17 år før et barn forteller at det har blitt utsatt for overgrep, og hun hevder at det da forteller noe om de voksne. Ifølge Bufdir (2018) kan konsekvensene for barn som blir utsatt for vold og overgrep være svært alvorlige. I denne oppgaven har jeg valgt temaet barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner, og jeg mener 17 år er altfor lenge å bære på en vond familiehemmelighet som innebærer å bli utsatt for vold. Jeg mener at barnevernspedagogen i barneverntjenesten må vite hvordan en kan møte barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner, fordi det gjelder barnas liv og fremtid. Jo tidligere barnet kan fortelle om sine opplevelser, jo tidligere kan det kanskje få hjelp og mulighet til å bearbeide vonde opplevelser. Jeg har valgt dette temaet fordi

jeg mener det er barnevernspedagogers ansvar å kunne tilrettelegge for at barn kan fortelle om vold. Gjennom to studier som ble gjort i Norge, hvor barn ble stilt spørsmål om hvorfor det var så krevende å fortelle om overgrep, kom det frem at tilretteleggelsen fra voksne for at barn kunne fortelle, hadde stor betydning (Lillevik, Salamonsen & Nordhaug, 2019, s. 31).

Forandringsfabrikken, som er en ideell stiftelse hvor barn og unge deler sine erfaringer fra møter med ulike deler av helsevesenet (Forandringsfabrikken, 2017), sier at det er mange av de som har erfaring fra psykisk og fysisk vold som aldri har fortalt om det de har opplevd. De hevder at hvis barn skal kunne fortelle om sine vonde opplevelser, må de få møte voksne som hører på dem, som skaper rom for at de kan føle seg trygge, så trygge at de vil og tørr fortelle om det vonde de har opplevd eller opplever (Høring av NOU 2017:12, Forandringsfabrikken, 2017, s. 1). Barnevernsproffene, som er en del av forandringsfabrikken (2016, s. 16-17), legger vekt på at det er svært viktig hvordan barn blir møtt av barnevernsarbeideren, fordi de kan være de første barna tenker de kan fortelle til. Ifølge Mevik, Lillevik og Edvardsen (2016, s. 159) kan voksne som jobber med voldsutsatte barn, fortelle at de møter barn som har mistet håpet om at en endring kan inntreffe. Kanskje sluknet det håpet den gangen de bestemte seg for å fortelle om det vonde, og de ikke ble tatt på alvor

1.4 Problemstilling

På bakgrunn av det som er nevnt ovenfor vil min problemstilling bli følgende:

Hvordan kan barnevernspedagogen møte barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner på best mulig måte?

Konteksten vil være den første samtalen med barn i barneverntjenesten hvor det er mistanke om at barnet blir utsatt for vold i hjemmet. Hensikten med samtalen vil være å avdekke vold. Mitt ønske er at det som kommer fram i denne oppgaven kan være en hjelp på veien for barnevernspedagogen til å bli så god som mulig på å møte voldsutsatte barn, og at vi i så stor grad som mulig kan unngå situasjoner der barns liv blir ødelagt eller i verste fall at de blir drept av sine omsorgspersoner, slik som utfallet ble i Gabriel Fernandez- saken og Christoffer- saken.

1.5 Avgrensninger

I forbindelse med avgrensninger og fokus i problemstillingen min kan jeg si at med å «møte» mener jeg i denne oppgaven på barnevernspedagogens væremåte og verdigrunnlag, som den innehar i møte med barnet. Når jeg sier «på best mulig måte», mener jeg på

barnevernspedagogens tilretteleggelse for en trygg arena hvor barn kan fortelle om sine vonde opplevelser i tilknytning til vold. Temaet vold i nære relasjoner er stort og omfattende, og jeg har brukt mye tid på å finne ut av hvordan jeg kan avgrense meg i denne oppgaven. I møte med voldsutsatte barn mener jeg det er viktig å ha en del bakgrunnskunnskap, som blant annet kunnskap om tilknytning, risiko og beskyttelsesfaktorer, ulike samtaleteknikker og symptomer og signaler hos barnet som kan indikere at det blir utsatt for vold. På grunn av oppgavens størrelse vil jeg ikke gå inn på hvert av disse temaene. Jeg vil avgrense meg til selve møte med barnet hvor grunnleggende prinsipper innen kommunikasjon vil være i fokus.

1.6 Begrepsavklaring

Med begrepet «*nære relasjoner*» mener jeg i denne oppgaven på «relasjoner mellom personer som står følelsesmessig nær hverandre» (Lillevik, Salamonsen & Nordhaug, 2019, s. 14), og som bor sammen. Når ordet «vold» knyttes til begrepet mener jeg her på barn som blir utsatt for vold fra sine omsorgspersoner. Omsorgspersoner kan være mor, far, stefar, stemor, besteforeldre, fosterforeldre eller andre som har omsorgen for barnet. Med «barn» mener jeg barn fra 0-18 år, men jeg kommer til å ha fokus på ungdom, fordi det jeg har funnet av forskning og litteratur omhandler mest denne gruppen. Med «*voldsutsatte barn*» mener jeg barn som blir utsatt for vold fra sine omsorgspersoner. Denne oppgaven anvender terminologien «vold og overgrep», og det innebærer fysisk og psykisk vold. Det vil si at denne oppgaven ikke tar for seg skadevirkningene av de andre formene for vold som den seksuelle volden, latent vold og materiell vold. Allikevel mener jeg det er relevant å redegjøre for alle formene for vold, og det vil jeg gjøre under kapittel to.

1.7 Kildekritikk

Denne oppgaven er et litteraturstudium. Det vil si at jeg har basert oppgaven på faglitteratur og forskning innenfor temaet som har med vold i nære relasjoner å gjøre. Barnevernsproffene er en del av barna i forandringsfabrikken, og jeg har brukt de som empirisk litteratur. De blir kalt «barnevernsproffer» fordi de har erfaring med å være i, eller har vært, i barnevernet. Jeg vil omtale de som barnevernsproffer. I drøftingen min vil jeg basere råd fra barnevernsproffene på deres arbeid innenfor «klokskap mot vold» hvor de har utformet ulike konkrete råd til hvordan de ønsker å bli møtt når det er mistanke om vold i hjemmet. Det kan være grunner til å være kritisk til forandringsfabrikken og ikke ta det de sier som en fasit. Tipsene deres kommer fra noen barn, men de er ikke svarene fra alle barn. Alle mennesker er forskjellige, og det som kanskje er bra for et barn trenger ikke nødvendigvis å være like bra for et annet. Rådene de kommer med er allikevel interessante å bruke i drøfting.

Angående faglitteraturen jeg har benyttet har jeg blant annet brukt fagbøker som: Vold mot barn, hvorfor spurte ingen meg?, vold i nære relasjoner og profesjonelle barnesamtaler. Disse bøkene er relativt nye og er blitt publisert mellom år 2011 til 2019. To av bøkene er fra 2019. Å ha faglitteratur som er såpass ny gjør meg mer sikker i min vurdering om hvilken litteratur det er lurt å velge. Tematikk som jeg ser igjen på flere steder er også med på å forme hva jeg tar med i oppgaven min. Det har vært svært utfordrende og avgrense meg i forhold til temaet. Det kommer stadig ny forskning rundt temaet vold i nære relasjoner, og angående rapporter og artikler var det lett å finne mye relevant. Jeg har også funnet relevante stortingsmeldinger og jeg har brukt søkemotorer som Google Scholar, NTNU Oria og idunn.no. Bufdir.no og Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress er også nettsteder jeg ser på som sikre kilder, og de har jeg også benyttet meg av i oppgaven.

1.8 Oppgavens innhold

I det første kapitlet har jeg belyst hvilket tema og hvilken problemstilling jeg har kommet fram til. I kapittel to vil jeg redegjøre for hva vold er, juridiske rammer rundt barns beskyttelse fra vold, vold i nære relasjoner, konsekvenser av å bli utsatt for vold og forskning innen temaet hvor jeg vil redegjøre for en rapport fra barneombudet til helsedirektoratet. En kvalitetsundersøkelse gjort av ungdommer som har vært i kontakt med barnevernstjenesten vil også være inkludert der. I kapittel tre vil jeg presentere hvilken teori jeg har valgt, og jeg har valgt å skrive om de tre grunnleggende kommunikasjonsprinsippene, mening, anerkjennelse og verdighet. Jeg vil også si noe om relasjon. I kapittel fire vil jeg forsøke å drøfte mine funn opp mot problemstillingen min, og oppgavens teori og forskning. I drøftingen vil jeg også inkludere råd fra barnevernsproffene. I kapittel fem oppsummere jeg hva jeg har kommet fram til og det vil være oppgavens avslutning.

2.0 Bakgrunn

2.1 Hva er vold?

I følge Mevik, Lillevik og Edvardsen (2016, s. 24) har Per Isdal formulert en definisjon på vold som blir mye brukt, spesielt innenfor det helsefaglige i Norge. Denne definisjonen blir sett på som en avklaring av begrepet vold, men den er ikke en spesifikk definisjon på vold rettet mot barn. Definisjonen lyder slik: «vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil» (Isdal, 2000, som referert i Mevik, Lillevik og Edvardsen, 2016, s. 24). Haavind og Øvreeide (2016, s. 66) hevder at en forkortet definisjon av Isdals definisjon sier følgende: «Alle handlinger som skader, truer eller

krenker, og som dermed skaper frykt og innskrenker den utsattes handlingsrom, er vold» (Isdal, 2000, som referert i Haavind og Øvreeide, 2016, s. 66).

Det finnes ulike former for vold. *Fysisk vold* er «konkrete fysiske handlinger som retter seg direkte mot en annen person, og den kan gi både fysiske og psykiske skadevirkninger» (Mevik, Lillevik & Edvardsen, 2016, s. 26). Den fysiske handlingen er rettet mot barnet med bruk av fysisk makt, og eksempler på slik fysisk handling «kan være dytting, risting, riving i klær, kasting av gjenstander, slag, spark, kvelertak, vridning av arm(...)» (Mevik, et al., 2016, s. 27). Det de fleste av oss assosierer med begrepet vold er den fysiske volden (Mevik, et al., s. 27). Hvis en vil forstå hva volden gjør med barnets totale livssituasjon bør voldsbegrepet inneholde mer enn bare den fysiske volden (Mevik, et al., s. 54). I St.meld.nr.15 (Det kongelige justis- og beredskaps departementet, 2012-2013, s. 29) vises det til at den *seksuelle volden* rammer vår mest private og sårbare side, og vil derfor være psykologisk nedbrytende. Handlingene innenfor denne formen for vold kan være det å bli voldtatt, utsatt for seksuell tortur, bli utsatt for trakassering og krenkelser, og til å bli presset til å gjøre seksuelle handlinger en selv ikke ønsker. Den volden som ikke blir påført direkte fysisk, er den *psykiske volden*. Dette kan omhandle indirekte eller direkte trusler, emosjonell vold, kontroll, isolering, utagerende sjalusi og det å bli ydmyket. Den *materielle volden* omhandler handlinger hvor for eksempel møbler blir kastet og knust, inventar raseres, dører og vinduer blir slått inn, og klær blir revet i stykker. Det som kalles for *latent vold*, er ifølge Mevik et al., (2016, s. 31) frykten for at vold kan skje. Den siste typen vold jeg vil nevne er *vold mot betydningsfull andre person* (også kalt vitne til vold). Mevik et al. (2016, s. 29-30) hevder at denne typen vold omhandler det at barnet er vitne til at andre familiemedlemmer blir utsatt for vold. Det at barnet kan høre volden og være til stede når voldshandlingene skjer, kan være svært skadelig for barnet. Ifølge Haavind og Øvreeide (2016, s. 68) kan det å bli utsatt for vold direkte eller det å bli eksponert, ha like alvorlige konsekvenser.

2.2 Juridiske rammer for barns beskyttelse fra vold

Barnevernets ansvar og arbeidsoppgaver er regulert i lov av 17.juli 1992 om barneverntjenester, som også kalles barnevernloven. Lovverket er retningsgivende og setter rammene for arbeidet barneverntjenesten skal utføre. Når barnevernspedagogen skal møte voldsutsatte barn er det viktig å ha grunnleggende kjennskap til de juridiske rammene rundt barns beskyttelse fra vold. Ifølge Bersvendsen og Hauge (2018, s. 99) vil det være en trussel mot barns helse og fungering, å ha en barndom preget av å bli utsatt for vold.

På grunn av oppgavens lengde vil jeg redegjøre for bare noen av de relevante paragrafene fra ulike lover. I Barneloven (1981, §30, tredje ledd) fremkommer det at:

Barnet må ikkje bli utsett for vald eller på anna vis bli handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare. Dette gjeld òg når valden brukast som ledd i oppsedinga av barnet. Bruk av vald og skremmande eller plagsam framferd eller anna omsynslaus åtferd overrfor barnet er forbode.

I Grunnloven (1814, §104) står det blant annet at barns personlige integritet skal bli vernet og at «statens myndigheter skal legge forholdene til rette for barnets utvikling, herunder sikre at barnet får den nødvendige økonomiske, sosiale og helsemessige trygghet, fortrinnsvis i egen familie». I Barnekonvensjonen (1999, Art, 19) fremkommer det at barnet har rett på å få tiltak som skal beskytte det «mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnytting, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldre, verge eller eventuell annen person har omsorgen for barnet».

I Straffeloven av 2005, i §282 og §283, reguleres hva som er straffbart når det kommer til mishandling i nære relasjoner og til grov mishandling i nære relasjoner.

2.3 Forskning på voldens omfang

I følge Øverlien (2012, referert i Det kongelige justis- og beredskapsdepartement, 2012-2013, s. 32) vil det for de barna som blir utsatt for vold i hjemme sitt, være større risiko for at de opplever fysisk og psykisk omsorgssvikt, og i tillegg er sjansene større for at de blir utsatt for også andre typer vold av fysisk og seksuell art. En analyse gjort av 30 studier viser at av de barna som opplevde vold i hjemme sitt, var det mellom 30% og 60 % av dem som også ble fysisk mishandlet. Forskningen sier at den som har opplevd vold i barndommen oftere utsetter andre for vold, i sammenligning med de som ikke har voldserfaringer fra barndommen. Videre indikerer studier at barn med voldserfaringer i barndommen kan føre til at du som voksen har større risiko for å bli utsatt for vold. På bakgrunn av slike forskningsresultater kommer en til antagelsene om at voldsutøvelse går fra generasjon til generasjon, og slik videreføres.

«Når du opplever så mange relasjonsbrudd gir du opp. Slutter å stole på folk og slutter å fortelle» (Barneombudet, 2018, s. 5)

«Jeg opplevde det som noe jævla drit å ikke bli trodd på. (...)

«Første gang jeg husker at faren min banket meg, var jeg 5 år. Jeg hadde fortalt i barnehagen at jeg skulle bli storebror» (Barneombudet, 2018, s. 9).

«Jeg gikk med skuldrene oppe hele tiden, for jeg var så redd» (Barneombudet, 2018, s. 10).

I barneombudets rapport til Helsedirektoratet, Råd til helsetjenestene (2018) var oppdraget å hente inn barns stemmer i forbindelse med erfaringer fra å ha levd med vold og overgrep. Barn og unge i alderen 4-23 år ble snakket med og de var totalt 47 stykker som barneombudet omtalte som eksperter (Råd til helsetjenestene, 2018, s. 7). Ifølge rapporten velger barna seg ut personer de tror de kan stole på, og som møter dem med forståelse. Videre sier rapporten (Råd til helsetjenestene, 2018, s. 33) at ekspertene ønsker at en hjelper skal inneha en del egenskaper som blant annet det å være imøtekommende, ærlig, tålmodig, interessert og oppmuntrende. De mener det er viktig å tro på det barnet sier og at det blir tatt på alvor. Ekspertene sier at du må være den du er og at å skape trygghet er viktig for dem.

Det internasjonale analyse selskapet Oxford Research har gjort en kvalitetsundersøkelse blant barn som har vært i kontakt med barneverntjenesten i Bergen kommune. Målet var å innhente informasjon om hvordan barna opplevde kontakten med barnevernet. Barna var mellom 9-17 år, og det var 23 stykker som ble intervjuet (Oxford Research, 2017). I undersøkelsen kommer det frem at flere av de eldre barna forteller at tilliten til deres historier ikke ser ut til å bli tatt på alvor. For å få fram sine opplevelser og synspunkter måtte de ofte argumentere og overbevise saksbehandler og barnevernet. Relasjonen mellom saksbehandleren og barnet er viktig, og hvordan barna opplevde møtene med barnevernet hadde sammenheng med om relasjonen til saksbehandleren opplevdes som trygt, og om barnet følte det kunne stole på han/henne (Oxford Research, 2017, s. 6). På spørsmål rundt barnas erfaringer med tiltak kom det frem at tillit og trygghet spilte en avgjørende rolle når det kom til om barna opplevde at de ble hørt (Oxford Research, 2017, s. 7).

2.4 Vold i nære relasjoner

For bare noen få år tilbake i tid var det vanlig å omtale begrepet *vold i nære relasjoner* som *familievold*, og uttrykket *husbråk* ble også brukt der voksne utøvde vold mot den andre voksne innenfor husets fire vegger. Begrepet vold i nære relasjoner er ganske nytt (Lillevik, Salamonsen & Nordhaug, 2019, s. 13). Skjørten, Bakketeig, Bjørnholt og Mossige (2019, s. 16) hevder at begrepet vold i nære relasjoner er blitt videreutviklet fra den snevre betegnelsen *kvinnemishandling*, til at det i dag har blitt en fellesnevner som også omfavner utsatte grupper

som vold mot barn, kvinner, ungdom, menn, negativ sosial kontroll, kjønnslemlestelse og tvangsekteskap.

I St.meld. nr. 15 (Det kongelige justis- og beredskapsdepartement, 2012-2013, s. 30) fremkommer det at vold i nære relasjoner vil skille seg fra andre typer voldshendelser som for eksempel det å bli utsatt for vold på et offentlig sted. Grunnen til det er at volden skjer mellom personer som står hverandre nær, er avhengige av og betydningsfulle for hverandre. Volden er ofte skjult. Risikoen for å få alvorlige fysiologiske, somatiske helseplager, alvorlige atferds og psykiske utfordringer som voksen er stor for de barna som blir utsatt for vold i hjemmet.

I følge Skjørten, Bakketeig, Bjørnholt og Mossige (2019, s. 14-16) er vold i nære relasjoner et samfunnsproblem, men slik har ikke begrepet alltid vært betegnet. Forståelsen og måtene som frivillige organisasjoner, allmennheten og myndigheter rundt om i verden nå møter vold i nære relasjoner på har utviklet seg i stor grad de siste 40 årene. Utviklingen har gått fra å ignorere problemet til at det har blitt en nulltoleranse for vold i nære relasjoner. I St.meld.nr. 15 (Det kongelige justis- og beredskaps departementet, 2012-2013) vises det til at det som blir gjort på voldsfeltet i Norge i dag blir styrt gjennom øvrige politiske nivåer i form av lovgivning, statlige handlingsplaner, bevilgninger i statsbudsjettet og politiske vedtak. For å utvikle kunnskap og spre kompetansen på voldsfeltet ble det i tidsrommet 1986 til 2004 etablert flere sentre som skulle brukes til dette formålet. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress ble etablert i 2004. Ifølge Haavind og Øvreeide (2016, s. 59-60) ble det første barnehuset (Statens Barnehus) i Norge opprettet i Bergen i 2007, og de er nå etablert i alle politidistrikt.

Det er spesielt skadelig for barn å bli utsatt for vold fra sine foreldre eller foresatte. Barn er helt avhengige av å motta deres omsorg og kjærlighet, og de har ingen mulighet til å kjempe imot eller rømme fra de voksne som utøver vold mot dem (Mevik, Lillevik & Edvardsen, 2016, s. 54). Den tette sammenvevingen mellom vold og kjærlighet er et særtrekk når det gjelder vold i nære relasjoner (St.meld.nr. 15, 2012-1013, s. 30). I perioder kan voldshandlingene erstattes med kjærlige og varme handlinger, og mange av de som utøver vold mot sine familiemedlemmer kan bli oppfattet som både sjarmerende og vennlige i møte med andre. Hjemme er de det motsatte, aggressive og brutale. Ordet «kjærlighet» blir et ord som voldsutøveren bruker for å gi grunnlag til sine handlinger, og for å opprettholde de.

2.5 Konsekvenser for barn som blir utsatt for vold

I møte med voldsutsatte barn er det viktig å vite noe om konsekvensene av det å bli utsatt. Ifølge Bufdir (2018) er det påvist at barn som blir utsatt for vold kan oppleve konsekvenser som vil påvirke det i stor grad. Barns utvikling når det gjelder dets emosjonelle utvikling, psykiske helse, nevrologiske og kognitive utvikling vil bli påvirket (Bufdir, 2018). På samme vis som at vold etterlater seg spor av arr og blåmerker på kroppen, vil vold og overgrep etterlate seg spor også mentalt (Haavind & Øvreeide, 2016, s. 71). Når barn opplever å bli utsatt for grov fysisk vold, er det fare for deres liv og helse. Om de blir påført en mildere form for vold vil barna da også være i en tilstand hvor de vil gå glipp av viktige behov som bør dekkes (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 141). De skadevirkningene som vil påvirke barnet kommer an på hvor nære volden er, om volden skjer hyppig og hvor alvorlig den er. Barn som blir utsatt for vold vil ha større risiko for å utvikle atferds relaterte utfordringer når de blir eldre, og dette kan skape komplikasjoner i deres hverdag i forbindelse med skole og i deres kontakt med venner og øvrige voksne (St.meld.nr. 15, Det kongelige justis- og beredskapsdepartement, 2012-2013, s. 32). Haavind og Øvreeide (2016, s. 71) hevder at barn kan leve videre med volden på ulike vis. For noen vil opplevelsene være «bare» dårlige minner, mens det for andre gir seg utslag i psykiske utfordringer videre i barndommen. Andre vil igjen oppleve at volden har skapt alvorlige konsekvenser for dem som vil følge dem livet ut når det gjelder deres utvikling, samspill med andre og deres egen atferd. Det eksisterer ikke et eksakt symptom-bilde for de barna som har erfaring fra vold og overgrep, men det kan hevdes at depresjon, traumer og atferdsvansker kan være typiske symptomer for voldsutsatte barn (Haavind & Øvreeide, 2016, s. 71). Opplevelsene av volden kan føre til at opplevelsen av det å kjenne på trygghet, å ha tillit til seg selv og verden omkring, blir forstyrret. Det er mange barn og unge som sliter med å føle seg verdifull, og mange av de føler på skam, skyld og ensomhet. Ifølge den omfattende studien Adverse Childhood Experience Study (ACE-studien) fra USA er det påvist tydelige sammenhenger mellom det å ha hatt negative opplevelser i barndommen og problemer en kan få senere i livet som voksen. Studien viser sammenhenger mellom å ha opplevd vold i nære relasjoner og problemer med narkotikamisbruk, og det å få emosjonelle og relasjonelle utfordringer (Bersvendsen & Hauge, 2018, s. 98-99). De emosjonelle og relasjonelle utfordringene kan gå på vansker i forhold til tilknytning, sosial tilbaketrekning, aggresjonsproblemer og angst (Bufdir, 2018).

3.0 Teori

3.1 Presentasjon av teori

Ruud (2011, s. 19-20) hevder at barn trenger å bli møtt av voksne som kan møte dem med respekt og ydmykhet, de trenger å bli lyttet til og anerkjent som en samtalepartner. Barn trenger voksne som kan hjelpe dem til å forstå det som hender dem, og til å forstå situasjonen de befinner seg i. Jeg har valgt å sette fokus på de tre grunnleggende kommunikasjons prinsippene mening, anerkjennelse og verdighet, i møte med voldsutsatte barn. Til slutt i teoridelen vil jeg si noe om relasjon.

Barn og unge som har blitt utsatt for vold og overgrep kan ha utfordringer med å fortelle om det de har vært utsatt for. I en del tilfeller har barna blitt truet til å ikke fortelle, og det er ikke alle som er klare over at det er vold de har opplevd. Å skulle fortelle noen om en mørk hemmelighet kan føre til fortvilelse, og nødvendigheten av å bli støttet og møtt med forståelse er viktig (Nkvts, 2018). Samtidig innehar barn sterke ønsker når det kommer til å fortelle om det de har opplevd (Lillevik, Salamonsen & Nordhaug, 2019, s. 31).

3.2 Mening

Barn ønsker å gi mening til det som skjer i rundt dem. Hvis de ikke får hjelp til dette, vil de danne seg sine egne oppfatninger. Det kan være mye verre for et barn å skulle fantasere om hva den store familiehemmeligheten er, enn det å vite sannheten. Samtidig er det viktig å reflektere rundt hva barnet trenger å vite for å skape mening i tilværelsen (Ruud, 2011, s. 20-21). Ifølge Gamst (2017, s. 123) vil forståelsen av sammenheng i barnets liv ha stor betydning for hvordan barnet tåler faktorer av stress. Når barnet kan tenke på det som skjer i livet som noe en kan begripe, som noe som kan håndteres og som er meningsfullt, vil det være viktige faktorer for å klare seg noenlunde psykisk. Ved at kommunikasjonen blir tilpasset til barnets/ungdommens utviklingsmessige nivå, at den får hjelp til å skjønne den nåværende situasjonen og at den videre får hjelp til å sette situasjonen den befinner seg i inn i et sammenheng som gir mening, kan det bidra til at barnet/ungdommen opplever situasjonen den befinner seg i som meningsfull (Ruud, 2011, s. 20-21).

3.3 Verdighet

Et mål i samtale med barnet er at det skal slippe å føle seg unødig tråkket på. Å framstille seg selv som en person som er ydmyket og krenket er det ingen som ønsker. At den voksne heller inviterer til å finne løsninger, enn å bare se problemet er et poeng. Det å kunne snakke med

barnet om det som er vanskelig uten at det mister verdigheten sin, er en utfordring. Barn ønsker å se på seg selv som mestrende, vanlige og oppegående mennesker. For at barnet skal kunne gå med litt rettere rygg, kan det å snakke om det som har skjedd som noe som gir barnet erfaring være til hjelp. Barnets samtalepartner kan være seg bevisst dette, og ikke bidra til at barnets opplevelse som et offer øker ved at dets identitet blir knyttet til det som er problematisk. Det finnes naturligvis en balansegang, for barnet skal også motta støtte og hjelp når noe er vanskelig. Ved unngåelse av å sette barnet/ungdommen i et dårlig lys eller ved å unngå å krenke det, og at en klarer å skille mellom selve situasjonen eller personen og hendelsen, kan det bidra til at barnet ikke mister sin verdighet. Videre kan en ved og i stedet for å grave seg ned i det som er vanskelig, og heller ha fokus på løsninger, og ikke knytte den vanskelige situasjonen til identiteten til barnet/ungdommen, bidra til at vedkommende har sin verdighet i behold (Ruud, 2011, s. 22-25).

3.4 Anerkjennelse

Det å anerkjenne noe vil si at det som den andre opplever blir sett på som verdifullt. Et grunnleggende syn på barnet som informant, og dets rett til eierskap av sine egne opplevelser, erfaringer, rett til å være med å bestemme, å delta i, og til å fortelle fritt og spontant, blir dannet av perspektiver fra en anerkjennende holdning. De sammensatte væremåtene som gjenspeiles i en anerkjennende kommunikasjon er for eksempel bekreftelse, toleranse, respekt, forståelse og lytting. Å være anerkjennende er en grunnholdning du har til barnet, og det er noe du er (Gamst, 2017, s. 63). Aamodt (2005) hevder at: «Anerkjennelse er ikke noe vi først og fremst sier eller gjør. Heller er det slik at anerkjennelse uttrykker en holdning der respekten for det andre mennesket og hans eller hennes opplevelser er grunnleggende» (Aamodt 2005, s. 143, som referert i Ruud, 2011, s. 25). Ifølge Gamst (2017, s. 63) vil det når barnet formidler noe, og det blir tatt imot i et psykologisk klima hvor det er rom for aksept og anerkjennelse, er det en viktig faktor som vil virke inn på den motivasjonen barnet har til å ønske og til å tørre å kommunisere. Barnet vil også bli motivert til å forklare sitt syn uten at det påvirkes i stor grad av hva den voksne mener. I et psykologisk perspektiv vil det å bli anerkjent, og bli møtt med forståelse, virke inn slik at den mistilliten og engstelsen barnet måtte ha vil legges bort. Barnet blir sett på som subjekt. Ifølge Thranas studier (2016, s. 103) av ungdom og ansatte i barnevernet handler kjærlighet i stor grad av det å bli anerkjent og sett for det menneske en er.

3.5 Relasjon

Relasjon betyr «forhold, forbindelse, (årsaks)sammenheng eller samhörighet» (Aubert, 2019). Resultatet av samhandlingen mellom en klient og en fagperson, vil være relasjonen dem imellom. Det vil være lettere å forstå hverandre hvis en relasjon oppleves som trygg. En bærende relasjon kjennetegnes av at samhandlingsprosessen mellom klient og fagperson baseres på å utvikle trygghet, tillit og en opplevelse av tilknytning og troverdighet (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 27). Ifølge Paulsen, Aune, Melting, Stormyr og Berg (2017, 87-88) ble det i en undersøkelse gjort 22 kvalitative intervjuer av ungdommer som var i, eller hadde hatt, kontakt med en barneverninstitusjon. Resultatene viste at en viktig faktor i relasjonsarbeidet mellom ungdommen og den ansatte var tillit. Ungdommene mente at de ansatte som bare var opptatt av læreboka, og som opplevdes som fraværende, ikke ville oppnå tillit hos dem. De mente videre at relasjonen dem imellom måtte være basert på respekt og tillit.

Ifølge Spurkeland (2012, s. 38- 39) er tillit avgjørende og grunnleggende i en relasjon mellom mennesker. Den opplevde velviljen mellom individer, samt deres evne til å føle tillit, vil prege relasjonen. Tillit kan relateres opp mot kjærlighet. Relasjoner mellom mennesker kan hindres i å bli bygd hvis en har en iboende mistanke og mistillit til andre mennesker, og det vil da være med på å stenge for at tillit kan oppnås i relasjonen.

4.0 Drøfting

4.1 Presentasjon av drøfting

I drøftingen vil jeg prøve å svare på problemstillingen min gjennom å prøve og forene kommunikasjonsprinsippene mening, anerkjennelse og verdighet i møte med barnet. Som eksempel vil jeg bruke noen av barnevernsproffenes råd når det kommer til mistanke om vold i hjemmet. Jeg vil prøve å svare på problemstillingen min gjennom å se på hvordan barnevernspedagogen kan benytte seg av de tre prinsippene i møte med voldsutsatte barn, for å kunne møte dem på best mulig måte.

4.2 Mening

Som tidligere nevnt i oppgavens innledning er det i dag en del ungdommer som sier de er blitt utsatt for vold av, eller mellom, sine foreldre i løpet av sin barndom (Bufdir, 2018). Selv om det ikke finnes en fasit av symptomer for voldsutsatte barn, kan noen oppleve å få

atferdsvansker, og slite med traumer og depresjon som bunner ut ifra at de har hatt en oppvekst hvor de er blitt utsatt for vold (Haavind & Øvreeide, 2016, s. 71). Gamst (2017, s. 123) hevder at om barnet får en forståelse av sammenheng i livet, kan det ha stor betydning for hvordan det tåler stressfaktorer (Gamst, 2017, s. 123). En måte å gi barnet mening i sin tilværelse på kan være å forklare barnet hvorfor det reagerer som det gjør, om barnet for eksempel har atferdsvansker. Med å forklare barns atferd og reaksjoner slik at de forstår at deres atferd kanskje er naturlig og normal når en ser det i sammenheng med hva de har vært utsatt for i barndommen, kan det skape mening i deres tilværelse, og i den situasjonen de befinner seg i. Samtidig kan ikke forklaringene brukes til å unnskyldte atferd som kan skade barnet selv og andre. Som menneske har en alltid et valg og en fri vilje, på tross av at forutsetningene for å ta gode valg ikke alltid er like gode.

Barnevernsproffene bekrefter hvor viktig det er å bli forklart situasjonen de befinner seg i, gjennom rådene «fortell at vi ikke er alene» (Barnevernsproffene, 2016, s. 16) og «forklar hva vold og overgrep er» (Barnevernsproffene, 2016, s. 16). Som tidligere nevnt (Ruud, 2011, s. 20-21) vil barnet ofte lage seg egne forklaringer, om det ikke får hjelp til å finne mening med tilværelsen. At barnet lager seg egne forklaringer kan ofte være en ekstra belastning i tillegg til alt det andre som kan være vanskelig i hverdagen. Kanskje har det laget seg forklaringer som gjør det unødvendig redd eller trist, og da kan det hende at å vite sannheten hadde vært et bedre alternativ. Gjennom rådene til barnevernsproffene blir det trukket fram at barnevernspedagogen for eksempel kan forklare at det er mange barn som har det vanskelig i Norge. De kan forklare hva som er normalt og ikke, forklare hvordan barn skal ha det i oppveksten og forklare at vold og overgrep er skadelig, og at det må bli en slutt på det (Barnevernsproffene, 2016, s. 16). I møte med voldsutsatte barn kan det tenkes at barnevernspedagogen, i lys av Ruud (2011, s. 20-21) sin oppfattelse av hva opplevelsen av mening kan innebære for et barn, kan hjelpe barnet til å forstå sin egen atferd. Kanskje kan det være en hjelp på veien til å bearbeide de vanskelige opplevelsene barnet har i tilknytning til vold.

Samtidig som barnevernspedagogen møter barnet på en god måte gjennom å gi det en mening med tilværelsen sin, vil det på den ene siden kanskje være vanskelig å møte det på best mulig måte om en ikke samtidig anerkjenner det. På den andre siden kan en stille seg spørsmålet om det er mulig å gi barnet mening i situasjonen og anerkjenne det, men samtidig utelukke prinsippet verdighet. Kanskje vil prinsippet om verdighet bli med automatisk når prinsippene mening og anerkjennelse er til stede. Hvis barnevernspedagogen forklarer situasjonen til

barnet, slik at det kan føle seg trygt, og anerkjenner det for den det er, kan det tenkes at det vil ha positiv effekt på deres relasjon, og barnevernspedagogen kan ha kommet et skritt nærmere til å kunne hjelpe barnet gjennom måten det blir møtt på.

4.3 Anerkjennelse

Som tidligere nevnt, betyr anerkjennelse at en har en grunnholdning som er preget av blant annet å bekrefte, respektere, lytte til, vise toleranse og forståelse ovenfor barnet. Å være anerkjennende er altså noe du er, og det kan være en viktig faktor å bli møtt med når det kommer til barnets motivasjon til å fortelle om sine vonde opplevelser (Gamst, 2017, s. 63). Thranas (2016, s. 103) studier bekrefter grunnholdningen om å være anerkjennende. Det å bli anerkjent for den man er oppleves som viktig. Det har blitt trukket fram, (Gamst, 2017, s. 63) at det psykologiske klimaet hvor barnet kan bli møtt med forståelse, anerkjennelse og aksept, og sett på som subjekt, vil ta bort barnets mistillit og engstelse. Men er det slik at barnet helt sikkert kommer til å fortelle om vold og overgrep hvis det blir møtt med en anerkjennende holdning, eller kan det være andre faktorer som kan innvirke på om barnet forteller eller ikke? Som nevnt tidligere tar det i gjennomsnitt 17 år før et barn forteller om vold og overgrep (RVTS sør, 2019). Det kan være mange og ulike grunner til underrapportering av voldsutsattes opplevelser. Relevante faktorer på underrapportering kan være overgriperes trusler hvis barnet velger å fortelle, følelsen av skam, tabu, evne til formidling av det som har skjedd, redsel for ikke å bli trodd og ulike reaksjoner som vil komme fra de voksne (Lillevik, Salamonsen & Nordhaug, 2019, s. 29-30). I lys av hva Lillevik (et al, 2019, s. 29-30) mener er grunnene til underrapportering av vold og overgrep, og det som ifølge Gamst (2017, s. 63) bidrar til et psykologisk aksepterende klima, vil det være relevant for barnevernspedagogen å inneha denne bakgrunnskunnskapen i møte med voldsutsatte barn.

Som nevnt tidligere hevder Bersvendsen og Hauge (2018, s. 98-99) at konsekvensene av å bli utsatt for vold i nære relasjoner kan være at barn får relasjonelle og emosjonelle utfordringer i forbindelse med tilknytning, angst, problemer i forhold til aggresjon eller de kan trekke seg tilbake fra det sosiale (2018, s. 98-99). Barnevernsproffene (2016, s. 2) hevder at grunnen til at de ikke har fortalt om vold og overgrep tidligere er at barn ofte har opplevd møte med barnevernet som utrygt. En måte å forstå at de har følt seg for utrygge til å fortelle om vold kan være at de naturlig nok er påvirket av sin bakgrunn. Om barn har hatt en oppvekst preget av vold, som nevnt tidligere (Bersvendsen & Hauge, 2018, s. 98-99) kan barnet lide under

konsekvensene av at opplevelsen av å kjenne på trygghet, og det å ha tillit til verden omkring seg, har blitt forstyrret. Dette kan påvirke barnets forutsetninger til å danne relasjoner hvor de føler seg trygge. De kan også bruke lang tid på å stole på andre mennesker, og sjansene for at de har opplevd å bli sviktet når de har fortalt sin historie til voksne tidligere er stor. Resultater fra rapporten til helsedirektoratet fra barneombudet viser at det er viktig å tro på det barnet sier og at det blir tatt på alvor. Barna i rapporten sier at du må være den du er og at å skape trygghet er viktig for dem. Mulige svik fra voksne blir bekreftet gjennom barnevernsproffenes råd «fortell oss hvem som får vite» (barnevernsproffene, 2016, s. 18-19). I deres utdyping av dette rådet blir det hevdet at det ofte er sånn at voksne forteller videre uten at de ønsker det. Når barnet føler seg sviktet av de voksne, kan det tenkes at barnet mister sin verdighet. En annen mulig forklaring på at barn opplever møte med barnevernet som utrygt er at den voksne ikke møter dem med en anerkjennende holdning. Som tidligere nevnt, hevder Gamst (2017, s. 63) at det som blant annet gjenspeiler en anerkjennende holdning er at barnet får eie sine opplevelser, blir sett på som informant, får være med på å bestemme, og at det får fortelle sin historie spontant og fritt. Videre hevder Gamst (2017, s. 64-65) at det som kjennetegner en «ikke-ankjennende kommunikasjon» vil være det at den voksne (i denne sammenheng barnevernspedagogen) blir den dominante i samtalen med barnet, og barnets frie fortelling vil på den måten bli undertrykt. I denne sammenhengen vil ikke barnet oppleve å bli møtt med verken mening, anerkjennelse eller verdighet gjennom kommunikasjonen, og barnevernspedagogen kan gå glipp av muligheten den har til å kunne hjelpe barnet. I lys av hva Gamst (2017, s. 63) hevder kjennetegner en anerkjennende holdning til barnet kan det se ut som at å ha en anerkjennende holdning, og det å skape trygghet, er å foretrekke i møte med voldsutsatte barn.

I utdypingen av et av rådene fra barnevernsproffene som lyder slik: «lytt tålmodig, ikke slipp det vi sier» (Barnevernsproffene, 2016, s. 17), blir det sagt at barn ofte opplever og ikke bli lyttet til. Slik jeg forstår det, kan det og ikke bli lyttet til, også knyttes opp mot det og ikke føle seg anerkjent. Hvis voksne «slipper» det som barnet sier, kan det være en måte barnet mister sin verdighet på. Om barnet ikke føler seg anerkjent, og at dets verdighet ikke blir ivaretatt, vil det kanskje føre til at det ikke forteller om vold, og barnevernspedagogen får på den måten ikke møtt barnet på best mulig måte. For å kunne gi barnet en følelse av at det kan stole på deg, og at det kan kjenne på trygghet, kan det tenkes at det vil være viktig å lytte til barnet fra første stund. Viktigheten av å vise barnet at det kan stole på deg, vil også være sentral. På den ene siden kan løsningen være at om barnet ikke vil at du skal fortelle

foreldrene om hva det har fortalt, holder du tett, og du sier ikke noe til foreldrene. På den andre siden vil en da komme borti dilemmaet med at foreldre har innsynsrett i dokumenter, og samarbeidet med foreldrene kan bli utfordrende. Samtidig vet en ikke hvilke konsekvenser det vil få for barnet om foreldre får vite at det har fortalt om vold og overgrep i hjemmet.

Gjennom rådet «sett oss ikke i fare» (Barnevernsproffene, 2016, s. 18-19) kommer det frem at barnevernsproffene mener det er svært viktig at de blir godt ivaretatt etter de har fortalt om vold og overgrep. De trekker fram at de ofte vet selv om det er trygt for dem å dra hjem etter de har fortalt (Barnevernsproffene, 2016, s. 18).

I møte med barnet kan det tenkes at det er viktig å være ekstra oppmerksom på sitt eget kroppsspråk. Hvordan kan en vise anerkjennelse gjennom kroppsspråk, og samtidig inkludere prinsippene mening og verdighet? Barnevernsproffene sier tydelig hvordan de ønsker å bli møtt gjennom rådene «vis følelser, varme og trygghet» (Barnevernsproffene, 2016, s. 17) og «vis vennlighet, varme og respekt» (Barnevernsproffene, 2016, s. 16). Hvordan kan en gjøre dette i praksis? Videre hevder barnevernsproffene at «varme øyne og varme smil betyr mye». I tillegg kan kanskje andre måter å vise varme på være det og hele tiden holde øyenkontakt med barnet. Kanskje kan det å holde hendene avslappet foran seg, og ikke i kryss, være gode måter å vise et åpent og avslappet kroppsspråk på. Hvis en for eksempel ikke er bevisst på sine egne reaksjoner om barnet forteller noe en vanligvis kunne himlet med øynene av, kan det oppfattes som en holdning av oppgitthet, og det kan skade relasjonen mellom barnet og barnevernspedagogen. Ved å ha en anerkjennende holdning til alt det barnet sier, på tross av om en er enig i det som blir sagt eller ikke, er det barnets rett til å eie de opplevelsene det innehar, ifølge Gamst (2016, s. 63), som nevnt tidligere. Barnet kan kanskje oppfatte at det ikke blir respektert og det kan på den måten miste sin verdighet av måten barnevernspedagogen kommuniserer gjennom kroppsspråket sitt på. I lys av det ovennevnte kan det tenkes at ved å vise varme og anerkjennelse gjennom kroppsspråk, og lytte med respekt til det barnet har å si, vil disse viktige faktorene bidra til en tilretteleggelse for en trygg arena hvor barnet kan fortelle om vold.

4.4 Verdighet

Som tidligere nevnt (Ruud, 2011, s. 22-25) vil det å la barnet beholde sin verdighet, innebære blant annet og ikke bare knytte dets identitet opp mot det problematiske. Den voksne må heller prøve å se løsningen på det som er utfordrende istedenfor å bli hengt opp i det som er

vanskelig. Som nevnt tidligere kan det være utfordrende å snakke med barn om det som er vanskelig uten at det mister sin verdighet. Gjennom barnevernsproffenes råd «ta bort skyld og skam» (Barnevernsproffene, 2016, s. 18) vises det til at barn ønsker å bli fortalt at det som har skjedd ikke er deres skyld, og at de ikke må skamme seg over det. Videre sies det at barn ønsker å bli fortalt at det alltid var de voksnes ansvar det som skjedde med dem (Barnevernsproffene, 2016, s. 18). Slik jeg ser det vil det gjennom å forklare barnet i detaljer det som er nevnt her, være en måte å anerkjenne barnet på, og samtidig har det sin verdighet i behold. Barnevernspedagogen kan forklare med å tilpasse ord og forklaringer til dets alder, og snakke forståelig så barnet skjønner hva som blir sagt. Med å forklare at det også er veldig normalt å kjenne på følelser av skam og skyld (Bersvendsen & Hauge, 2018, s. 98-99) som en konsekvens etter å ha blitt utsatt for vold og overgrep, kan det også være med på å gi barnet mening til den situasjonen det befinner seg i. I denne konteksten vil det være at barnet kjenner på skyld og skam, og kanskje ikke vet hvorfor det føler slik det gjør. I møte med barnet kan barnevernspedagogen anerkjenne at det kan være vanskelig å snakke om hvorfor det føler på skyld og skam, gi mening til situasjonen i forbindelse med skam- og skyldfølelse, og gjennom disse måtene å møte barnet på vil de tre prinsippene forenes i relasjonen.

Som tidligere nevnt, er barn helt avhengige av å motta kjærlighet og omsorg fra sine omsorgspersoner (Mevik, Lillevik & Edvardsen, 2016, s. 54), og den tette sammenvevingen mellom vold og kjærlighet er et særtrekk når det kommer til vold i nære relasjoner (St.meld.nr 15, 2012-2013, s. 30). Barn som har opplevd vold i hjemmet, har erfart at de menneskene som skulle beskytte dem, og som burde stått dem nærmest og gitt dem kjærlighet, har sviktet dem. Thranas studier (2016, s. 103), som nevnt tidligere, viser til at kjærlighet i stor grad omhandler å bli anerkjent og sett for det menneske en er. Skal en kunne møte voldsutsatte barna på best mulig måte, må barnevernspedagogen også forstå at det kan ta tid å bygge opp en relasjon. Det er kanskje ikke overraskende om barn som har blitt utsatt for vold kan føle mistillit til mennesker i rundt seg. Om deres evne til å føle tillit til mennesker er liten, vil det også (Spurkeland, 2012, s. 38- 39) påvirke relasjonen til barnevernspedagogen som prøver å hjelpe. I resultatene fra kvalitetsundersøkelsen av ungdommer fra en barnevernsinstitusjon ble det trukket frem at relasjonen må være bygget på respekt og tillit (Paulsen, Aune, Melting, Stormyr og Berg, 2017, s. 87-88), altså ikke bare tillit alene. I lys av påstandene om hvor stor betydning tillit og respekt har i relasjonen kan det tenkes at ønske om tillit i relasjonen kan ses i sammenheng med at voldsutsatte barn har stort behov for å føle at deres verdighet blir ivaretatt, fordi de har blitt krenket av sine

omsorgspersoner. At respekt i relasjonen også trekkes frem som noe som er like sentralt, kan ses i sammenheng med at også følelsen av å bli anerkjent er viktig.

Det blir nevnt tidligere (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 27) at det er lettere å forstå hverandre i en relasjon som oppleves som trygg. En bærende relasjon kjennetegnes av at samhandlingsprosessen mellom klient og fagperson baseres på å utvikle trygghet, tillit og en opplevelse av tilknytning og troverdighet (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 27). Å utvikle en bærende relasjon kan være et mål i møte med barn som har blitt utsatt for vold, men det kan også tenkes at det kan ta tid når en ser på barns tidligere erfaringer hvor tillit til andre mennesker er blitt brutt.

I rapporten til helsedirektoratet fra barneombudet (Råd til helsetjenestene, 2018, s. 33), som nevnt tidligere, trekkes det frem at barn ønsker at deres hjelper skal inneha ulike egenskaper. Det kan se ut som det finnes en del fellesnevnerer på hvordan barn og unge ønsker å bli møtt, på tross av om de er blitt utsatt for vold i nære relasjoner eller ikke. Barna trakk fram egenskaper som det å være imøtekommende og interessert. Hvis en viser interesse, og er imøtekommende kan det relateres til å ha en anerkjennende holdning. Væremåter som det å være ærlig og oppmuntrende kan ses i lys av at de ønsker å finne en mening i sin situasjon, og i det å gi barnet en følelse av mening ligger også det å se løsninger og å gi barnet håp, noe som kan relateres til en oppmuntrende holdning. Å se på sin situasjon som noe som er håndterbart er noe alle barn trenger.

Som nevnt tidligere, viser forskningen (Øverlien, 2012, referert i Det kongelige justis- og beredskapsdepartement, 2012-2013, s. 32) at den som har opplevd vold i barndommen oftere utsetter andre for vold, sammenlignet med de som ikke har samme erfaringer fra barndommen. Studier viser videre at barn med voldserfaringer i barndommen kan føre til at en som voksen har større risiko for å bli utsatt for vold. Antagelsene som er basert på forskning viser at voldsutøvelse kan gå fra generasjon til generasjon, og slik videreføres. På den ene siden kan en tenke at et barn som har blitt utsatt for vold i barndommen ikke på noen måte ønsker, eller kommer til å utøve vold mot sine egne barn, ettersom barnet kjenner til alt det vonde det innebærer å bli krenket på den måten av sine omsorgspersoner. På den andre siden vil allikevel risikoen være større for at volden videreføres for barn med voldserfaringer, som nevnt ovenfor. Grunnene til generasjonsoverføring av vold kan være de alvorlige konsekvensene det å bli utsatt for vold kan bringe med seg (Bufdir, 2018), som tidligere nevnt. Viktige behov som barn trenger og er helt avhengige av for å klare seg videre i livet,

vil lide under konsekvensene som at deres utvikling innenfor både det kognitive, det emosjonelle og det nevrologiske kan påvirkes negativt. Barna har gått glipp av grunnleggende læring som de burde fått gjennom nærhet, omsorg og kjærlighet fra sine omsorgspersoner. Når barn har disse manglene fra å ha hatt en barndom preget av vold vil det kanskje være nærliggende å tenke at de som voksne ikke alltid vet hvordan de selv skal være foreldre. Samtidig er det viktig å nevne at det ikke er alle barn som vil oppleve de samme alvorlige konsekvensene på tross av at de har opplevd å bli utsatt for vold, og det er mange som klarer seg relativt godt på tross av forutsetningene de har hatt.

Når en ser at konsekvensene av å bli utsatt for vold, er så omfattende og alvorlige, blir en minnet på hvor viktig det er at barnevernspedagogen kan komme tidlig inn å avdekke vold og overgrep, slik at barn og unge kan få den hjelpen de trenger.

5.0 Avslutning

I denne oppgaven har temaet mitt vært barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner, og min problemstilling var følgende: *Hvordan kan barnevernspedagogen møte barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner på best mulig måte?* Jeg har ved bruk av faglitteratur og forskning prøvd å svare på problemstillingen min så godt jeg kan.

For å svare på spørsmålet jeg stilte i innledningen av oppgaven så er svaret mitt: ja, jeg tror, og håper, at utfallet ville vært annerledes i Christoffer, Gabriel Fernandez og Alvdal-saken, om barna hadde møtt en barnevernspedagog som hadde møtt dem på en god måte, og som hadde tatt dem på alvor. Barnevernspedagogen er i en posisjon hvor hverdagen ofte handler om å møte barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner, og barna er avhengige av hjelpen som barnevernspedagogen kan gi. Resultater fra forskning viser oss at barn mener det er viktig at det blir skapt trygghet i møte med hjelperen, og for barnevernspedagogen vil en anerkjennende holdning, fremfor en ikke-ankjennende kommunikasjon være å foretrekke. Hvis barnet opplever trygghet i relasjonen kan det være et godt grunnlag for at barnet kan fortelle om vold. Samtidig vil det ikke være helt sikkert at barnet forteller om vold på tross av at det blir skapt en trygg arena. Grunner til underrapportering av vold og overgrep kan også forklares gjennom at barn ikke blir møtt med en anerkjennende holdning eller at barnet har blitt truet til å ikke fortelle. Andre grunner kan være tabu rundt tema, følelsen av skyld og skam eller evne til å formidle det det har opplevd.

I tilknytning til problemstillingen min fant jeg at relasjonen mellom barnet og barnevernspedagogen er viktig. Det å oppleve trygghet og tillit i relasjonen var noe av det

mest sentrale. Resultater fra forskning viser at barn foretrekker at hjelperen innehar noen spesifikke egenskaper. Disse egenskapene gjenspeiles gjennom bruk av prinsippene om anerkjennelse, verdighet og mening i relasjonen mellom barnet og barnevernspedagogen. Gjennom bruk av de tre prinsippene kan det tenkes at det kan skapes en trygg arena hvor barn kan fortelle om vold i nære relasjoner. Prinsippene om mening, anerkjennelse og verdighet i relasjonen gjenspeiler seg også i konkrete råd fra barnevernsproffene som omhandler hvordan noen barn ønsker å bli møtt når det er mistanke om vold i hjemmet. Rådene er disse: «fortell at vi ikke er alene» (Barnevernsproffene, 2016, s. 16), «forklar hva vold og overgrep er» (Barnevernsproffene, 2016, s. 16), «fortell oss hvem som får vite» (barnevernsproffene, 2016, s. 18-19), «lytt tålmodig, ikke slipp det vi sier» (Barnevernsproffene, 2016, s. 17), «sett oss ikke i fare» (Barnevernsproffene, 2016, s. 18-19), «ta bort skyld og skam» (Barnevernsproffene, 2016, s. 18), «vis følelser, varme og trygghet» (Barnevernsproffene, 2016, s. 17) og «vis vennlighet, varme og respekt» (Barnevernsproffene, 2016, s. 16). Særlig prinsippet om anerkjennelse trekkes frem gjennom oppgaven, og det kan tenkes at barn som har blitt utsatt for vold i nære relasjoner har et sterkt behov for å bli anerkjent for den de er, gjennom at de blir vist respekt, lyttet til, tatt på alvor og at barnevernspedagogen viser at den stoler på det barnet forteller. Gjennom å bruke disse konkrete rådene fra barnevernsproffene vil kanskje et grunnlag dannes hvor barnet kan føle seg trygt nok til å kunne fortelle om sine vonde opplevelser i tilknytning til vold, og starten på barnets mulighet for å få hjelp er i gang.

Det kan se ut som at det er viktig å kunne forene mening, anerkjennelse og verdighet i møte med barnet. Sammen vil prinsippene utfylle hverandre og ved bruk av dem kan barnevernspedagogen ha gode forutsetninger for å skape en trygg arena hvor barn kan fortelle om vold i nære relasjoner. Det kan også se ut som at om barnevernspedagogen skal møte voldsutsatte barn på best mulig måte vil det bli en utfordring å utelukke en, eller noen av de tre prinsippene i relasjonen til barnet. Konsekvensen av å utelukke et eller flere av prinsippene kan være at barnet ikke blir møtt på best mulig måte, og viktig informasjon kan bli utelatt.

Skulle jeg gjort noe annerledes ville jeg gått enda mer detaljert inn på hvordan barnevernspedagogen kan møte barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner. Kanskje hadde det vært lurt å fokusere mer på de konkrete konsekvensene av å bli utsatt for vold i nære relasjoner som for eksempel tilknytningsskader eller relasjonsskader. Det som gjorde drøftingen utfordrende, var det at barnevernsproffene har svært detaljerte råd om hvordan de ønsker å bli møtt. Da var det utfordrende for meg å komme med andre og nye konkrete råd til hvordan barnevernspedagogen kan møte voldsutsatte barn på best mulig måte.

Det kommer stadig ny forskning innenfor voldsfeltet, men ennå mener jeg det trengs mer spesifikk forskning på hvordan barnevernspedagoger kan møte voldsutsatte barn på enda bedre måter enn det de gjør i dag. Det burde vært mer forskning på blant annet hvordan barnevernspedagoger skal håndtere veien videre når barnet har fortalt om at det blir utsatt for vold i hjemmet, og hvordan de kan sikre at barna ikke settes i fare om de blir sendt hjem igjen.

6.0 Litteraturliste

Aubert, K.E. (2019, 8.januar). Relasjon. *Store norske leksikon*

Hentet fra <https://snl.no/relasjon>

Backe-Hansen, E. Smette, I. & Vislie, C. (2017). *Kunnskapsoppsummering. Vold mot barn og systemsvikt* (rapport 4/17). Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/a44ef6e251cd443396588483e97402ab/no/sved/1.pdf>

Barneloven (1981). Lov om barn og foreldre, §30

Bufdir, (2018, 15.November). Barn utsatt for vold i familien. Hentet fra

https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/oppvekst/Vold_og_overgrep_mot_barn/Barn_utsatt_for_vold_i_familien/#heading4704

Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Bersvendsen, A. og Hauge, M, I. (2018). «Da skjønte jeg at nå smeller det snart». Voksne som opplevde vold i barndommen ser tilbake. *Tidsskriftet Norges Barnevern 02/03 2018* (vol. 95), 98-99. Hentet fra

https://www.idunn.no/tnb/2018/02-03/da_skjoente_jeg_at_naa_smeller_det_snart

Barneombudets rapport til Helsedirektoratet (2018). *Råd til helsetjenestene*. Hentet fra:

https://barneombudet.no/wp-content/uploads/2018/06/Raad_til_helsetjenestene.pdf

Barnevernsproffene (2016). *Kloket mot vold. Råd til barnevernet*. Forandringsfabrikken forlag. Hentet fra

file:///C:/Users/aoksd/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/kloketmotvold-nedlasting.pdf

Doksheim, T. (2014, 22.10). Christoffer skulle vært 18 år- Jeg dras rett tilbake når det skjer igjen. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/nyheter/christoffer-skulle-vaert-18-ar--jeg-dras-rett-tilbake-nar-det-skjer-igjen/60988785>

Det kongelige justis- og beredskapsdepartement (2012-2013). *Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner. Det handler om å leve.* (Meld.St. nr 15 (2012-2013)). Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/1cea841363e2436b8eb91aa6b3b2d48e/no/pdfs/stm201220130015000dddpdfs.pdf>

Forandringsfabrikken, (2017). Hentet fra

<https://www.forandringsfabrikken.no/article/om-kunnskapssenteret>

FNs Barnekonvensjon (1999) Barnekonvensjonen, Art. 19

Forandringsfabrikken (2017). *Høring av NOU 2017: 12. Svikt og svik.* Hentet fra:

<https://www.forandringsfabrikken.no/files/Proffenes-innspill-til-Barnevoldsutvalget.pdf>

29.11.17

Grunnloven (1814) §104

Gamst, K.M.T. (2017). *Profesjonelle barnesamtaler. Å ta barn på alvor* (2.utg). Oslo: Universitetsforlaget

Haavind, H. & Øvreeide, H. (2016). *Barn og unge i psykoterapi* (2.utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Lillevik, O.G., Salamonsen, J.S. & Nordhaug, I. (2019). *Vold i nære relasjoner. Diskurser og fenomenforståelse.* Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Mevik, K. Lillevik, O.G. & Edvardsen, O. (2016). *Vold mot barn. Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger.* Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (2018). Utredning av barn ved mistanke om vold og overgrep. Hvordan snakke med barn om vold? Hentet fra

<https://voldsveileder.nkvts.no/blog/innhold/vold-mot-barn-utredning/hvordan-snakke-med-barn-om-vold/>

Nasjonalt Kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (2018). Utredning av barn med mistanke om vold og overgrep. Hvordan snakke med barn om vold?. Hentet fra

<https://voldsveileder.nkvts.no/blog/innhold/voksen-eldre-utrede/hvordan-snakke-om-vold-utsatt/>

Oxford Research, (2017). Kvalitetsundersøkelse blant barn som har vært i kontakt med barneverntjeneten. Hentet fra

https://oxfordresearch.no/wp-content/uploads/2017/12/Undersøkelse_barnevern_bergen.pdf

Paulsen, V. Aune, J.A. Melting, J.K. Stormyr, O. & Berg, B. (2017). Relasjonen som plattform i møte med ungdom i barnevernet. *Tidsskriftet Norges Barnevern 02/2017 (vol.24)*. Hentet fra

https://www.idunn.no/file/pdf/66964759/relasjonen_som_plattform_i_moete_med_ungdom_i_barnevernet.pdf

Ruud, A, K. (2011). *Hvorfor spurte ingen meg? Kommunikasjon med barn og ungdom i utfordrende livssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

RVTS sør. (2019, 22. september). Varme blikk er god kommunikasjon med barn og unge. Hentet fra

<https://rvtssor.no/aktuelt/274/varme-blikk-er-god-kommunikasjon-med-barn-og-unge/>

Røkenes, O.H. & Hanssen, P.H. (2012). *Bære eller breste. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker* (3.utg). Bergen: Fagbokforlaget

Spurkeland, J. (2012). *Relasjonskompetanse. Resultater gjennom samhandling* (2.utg). Oslo: Universitetsforlaget

Skjørten, K. Bakketeig, E. Mossige, S. & Bjørnholt, M. (2019). *Vold i nære relasjoner. Forståelser, konsekvenser og tiltak*. Universitetsforlaget. Hentet fra

https://www.idunn.no/file/pdf/67138308/vold_i_naere_relasjoner.pdf

Thrana, H.M. (2016). Kjærlighetens inntreden i barnevernet- en utfordring for den profesjonelle relasjon? *Tidsskriftet Norges Barnevern 02/2016 (Vol.93)*, 103-108. Hentet fra

https://www.idunn.no/file/pdf/66883065/kjaerlighetens_inntreden_i_barnevernet_en_utfordring_for_d.pdf

Torset, N.S. (2014, 11.07). I et hus i Alvdal. *Aftenposten*. Hentet fra

<https://www.aftenposten.no/norge/i/e1m90/i-et-hus-i-alvdal>

